

DS. J.M. VAN KRIMPEN

HILVERSUM 15 OKTOBER 1910 - WASPIK 30 APRIL 1992

PREDIKANT TE ROTTERDAM VAN 1944-1964

DOOR DS. B. TER HAAR

Wie met succes een missie wil volbrengen moet drie vragen beantwoorden: 'Waar ben ik?', 'Wat wil ik?' en 'Hoe maak ik dat concreet?' De betekenis van leven en werken van ds. Johannes Marius (Jos) van Krimpen voor het maatschappelijk en kerkelijk leven in Rotterdam, laat zich uit zijn beantwoording van die vragen aflezen.

'Waar ben ik?'

Toen ds. Van Krimpen, na een bijna zesjarig predikantschap in het rustige Groningse dorp Kloosterburen, als evangelisatiepredikant van de Gereformeerde Kerk van Rotterdam van start ging, trof hij niet alleen een verwoeste binnenstad aan, maar ook een verwoest kerkelijk leven. Een onverkwikkelijke dogmatische strijd had in het jaar van zijn aankomst, 1944, tot niet minder dan een kerk-scheuring geleid. Van Krimpen ging op deze dubbele verwoesting op een geheel eigen wijze in.

Op kerkelijk gebied onttrok hij zich geheel aan de dogmatische discussie, maar ook die andere stroming, die zo kenmerkend is voor het Rotterdamse gereformeerde leven, kon hem niet mee krijgen: de 'evangelisatie' als het uitdragen van de eigen geloofsopvatting en de poging anderen in de eigen gereformeerde levensstijl in te lijven, was niet zijn reactie op het roepen dat hij hoorde. Ook het antwoord van de maatschappij op de verwoeste stad bevredigde Van Krimpen maar zeer ten dele. Die enorme vitaliteit van 'het herstel' was toch te eenzijdig gericht op wederopbouw van de buitenkant: de stedelijke bebouwing, de haven, het bedrijfsleven, en ging te veel voorbij aan de innerlijke verwoesting van het leven. Van Krimpen voelde dat er dieper gegraven moest worden naar de onderlagen van het Rotterdamse leven. Zo kwam hij terecht bij, wat toen genoemd werd, de ongeorganiseerde jeugd in de volksbuurten. Daar waar de oorlog en de honger mensen het diepst had-

53. *Ds. J.M. van Krimpen.*

den geraakt en waar voorlopig ook nog weinig perspectief op lotsverbetering te zien was. 'Waar ben ik?' beantwoordde van Krimpen met 'Te midden van jongeren die geen oriëntatiepunt hebben buiten zich zelf en hun geïsoleerde volksbuurtcultuur'.

'Wat wil ik?'

Ds. Van Krimpen wilde Dienaar des Woords zijn. Het 'Woord' was voor hem niet een klank of een stelsel van geloofsopvattingen, maar eerder een soort energie die het leven vitaliseert. Hij verwachtte dat het Evangelie het verwoeste leven in de binnenstad zou kunnen vitaliseren, mits het de kans kreeg binnen te dringen in de levens van die mensen en hun veelal geseculariseerde, onkerkelijke subcultuur en mits de 'Dienaar des Woords' en zijn kerkelijk achterland zouden nalaten wat tot dan toe gebruikelijk was geweest: mensen los te weken en te vervreemden van hun geschiedenis en in te voegen in het kerkelijk waardensysteem.

In zijn boek *In de oude stadswijk. Het evangelie in een havenstad* (1953) schrijft hij: 'Theologie en kerkelijk leven zijn essentieel, zoals het zout essentieel is. Ze hebben echter geen doel in zichzelf. Zij zullen die, de samenleving kracht gevende, werkzaamheid moeten bezitten, waarbij zij als theologie en kerkelijk leven puur ten onder gaan. In buurt en volkswijk, in bokszaal en danstent zullen de mensen van de Kerk zich moeten begeven. Zij zullen boksliefhebbers en danslustigen moeten zijn. En als boksliefhebbers en danslustigen zullen ze theoloog en kerkmens moeten wezen. Althans: als zij niet het zout **vóór** de aarde willen wezen, maar als ze het waar maken, dat zij het zout **in** de aarde zijn.'

'Hoe doe je dat?'

Het is ds. Van Krimpen nooit gelukt echt los te komen van het burgerlijk levenspatroon van het gereformeerde leven. Hij heeft zich nooit met de arbeidersklasse geïdentificeerd en heeft dat ook nimmer geprobeerd. Met al zijn vrolijke hartelijkheid bleef hij toch altijd een ietwat deftig heer uit betere kringen. Bij de vormgeving van zijn doelen vond Van Krimpen zich beter thuis bij de stijl van de Rotterdamse ondernemer: concreet, snel, gewaagd en een beetje brutaal, niet voor niets vaak geassocieerd met het beeld van de bulldozer. Maar dan wel met de uitdrukkelijke correctie dat bij Van Krimpen de kleine mens niet onder de wielen mocht raken. Het is tekenend dat zijn eerste pastorale aandacht in het naoorlogse Rotterdam uitging naar een groep waar iedereen omheen liep:

de NSB-ers en hun verwanten.

Van Krimpen zag kans ook bij de sterkeren en rijkeren de zwakke plek te vinden en heeft dat vermogen ten volle benut. In het groeiende Rotterdamse zakenleven wist hij geld en know-how te werven door vermogende mensen mee aansprakelijk te maken voor zijn plannen. Het resultaat van die werkwijze levert een lange lijst prestaties op. In het centrum de Stichting 'Clubhuizen De Jeugdhaven' met vestigingen in alle volksbuurten van Rotterdam en later door heel het land, verenigd in de Stichting 'Evangelisch Herstel en Opbouw' (van eerstgenoemde stichting was Van Krimpen voorzitter, van de tweede was hij algemeen secretaris). Rondom dat clubhuiswerk, waarvoor pas veel later overheidssteun kon worden verworven, bouwde Van Krimpen ondernemingen op die niet alleen het nodige geld voor het clubhuiswerk in het laatje moesten brengen, maar ook in zichzelf opbouwende doelen moesten dienen. Het meest bekend werd 'De Havenloods' (opgericht in 1951), dat als enig advertentieblad destijds een uitgebreide redactie kende, die er voor zorgde dat huis aan huis een positieve berichtgeving en becommentariëring van het Rotterdamse gebeuren werd verspreid. Voorts kwamen er de eethuizen 't Vooronder' (Nieuwe Binnenweg) en 't Achteronder' (Witte de Withstraat), waar studenten een bijverdienste vonden en eters een betaalbare hap. Elders in het land verrezen de vacatiecentra 'de Blijde Werelt' (Lunteren), 'de Wijde Werelt' (Otterlo) en 'Boshaven' (Nunspeet), waar tal van volksbuurtbewoners op verhaal zijn gekomen, het internaat voor opgroeiende meisjes 'De Rank' (Groningen) en 'De Jelburg' en 'De Nijenburgh' (Baarn) waar kader werd opgeleid voor de nieuwe werkvormen in maatschappelijk en sociaal-cultureel werk.

De vruchten van deze bijna onvoorstelbare produktiviteit groeiden in een tijd, waarin onze stad door zo'n dadendrang werd beheerst in een stijl van werken die broodnodig was, maar ook wel de kenmerken vertoonde van 'grote stappen, snel thuis'.

Van Krimpen is voor zijn werk verschillende malen onderscheiden. Voor zijn boek *In de oude stadswijk* ontving hij de Rotterdamse Nutsprijs 1953. In 1957 werd aan hem de Paul Nijgh-Penning uitgereikt. Twee jaar later werd hij benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Veel van wat Van Krimpen tot stand bracht is later opgenomen in het algemeen maatschappelijk leven. Voortgaande secularisatie en de maatschappelijke deconfessionalisering droegen daaraan

bij. Veel ook was niet bestand tegen de snelle ontwikkelingen die in de jaren '60 zijn ingezet. De sociale en economische emancipatie van de arbeidersklasse, de omvorming van de volksbuurten tot geïndividualiseerde woonoorden of multiculturele getto's en de verdergaande terugtocht van de kerken op het eigen geestelijk terrein zijn de meest opvallende van die veranderingen.

Toch is veel van het gedachtengoed van ds. Van Krimpen door anderen overgenomen en in nieuwe initiatieven vorm gegeven. Het groeiende maatschappij-betrokken oecumenische 'Oude Wijken Pastoraat' mag als een rechtstreekse voortzetting worden gezien van het pionierswerk van Van Krimpen.

Toen ds. Van Krimpen zich in 1964 om persoonlijke redenen uit het openbare leven terugtrok, hadden zijn inzichten al wortel geschoten in de opstelling van veel van zijn medewerkers. De weg die hij was ingeslagen bleek ook voor veel anderen een begaanbare te zijn, een weg die opvallenderwijze grote gelijkenis vertoont met wat in de wereld van de oecumenisch-missionaire beweging geldt als de weg naar vrede en gerechtigheid.